

თომას პაინი

საღი აზრი

ინგლისურიდან თარგმნა
გიორგი თავაძემ

THOMAS PAINE

COMMON SENSE

Translated from the English by
Giorgi Tavadze

თბილისი 2012 Tbilisi

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა
კვლევითი ინსტიტუტი

Grigol Robakidze University
Institute of Philosophy and Social Sciences

სამეცნიერო რედაქტორები: პროფ. თენგიზ ირემაძე
პროფ. ლალი ზაქარაძე
პროფ. დოდო ლაბუჩიძე-ხოფერია

ყდის დიზაინი:
გიორგი ბაგრატიონი

Edited by
Prof. Dr. **Tengiz Iremadze**
Prof. Dr. **Lali Zakaradze**
Prof. **Dodo Labuchidze-Khoperia**

Cover design: **Giorgi Bagrationi**

გარეკანზე გამოსახულია: ლონგ-აილენდის ბრძოლა
(1776 წ.), თომას პეინის პორტრეტი
(ავტორი: ლავრენტ დაბოსი, 1791 წ.)

© გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა
კვლევითი ინსტიტუტი, 2012

© Grigol Robakidze University
Institute of Philosophy and Social Sciences, 2012

Printed in Georgia
All rights reserved

გამომცემლობა „ნეკერი“, 2012
Publishing House „Nekeri“, 2012

ISBN 978-9941-436-21-5

სარჩევი

წინათქმა	5
<i>გიორგი თავაძე</i> თომას პეინი — თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი	9
<i>თომას პეინი</i> სალი აზრი	23
შესავალი	25
ზოგადად, ხელისუფლების წარმოშობისა და დანიშნულების შესახებ. მოკლე შენიშვნებით ინგლისის კონსტიტუციასთან დაკავშირებით	28
მონარქიისა და ტახტის მემკვიდრეობის შესახებ ...	39
განაზრებანი ამერიკული საკითხების ახლანდელი მდგომარეობის შესახებ	55
ამერიკის დღევანდელი შესაძლებლობების შესახებ, სხვა განაზრებებთან ერთად	85
დანართი	105
მიმართვა ხალხის რელიგიური საზოგადოების წარმომადგენლებისადმი... .	120
შენიშვნები	130
სახელთა საძიებელი	139

წინათქმა

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტი პოლიტიკური აზროვნების თვალსაჩინო წარმომადგენლის, რევოლუციონერი პოლიტიკოსისა და ამერიკის შეერთებული შტატების ერთ-ერთი დამფუძნებელი მამის, თომას პეინის (1737-1809) საყოველთაოდ ცნობილი პამფლეტის – „სალი აზრი“ (1776) – პირველ ქართულ თარგმანს სთავაზობს მკითხველს. წინამდებარე თარგმანი შეასრულა ამავე უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორმა, ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის თანამშრომელმა გიორგი თავაძემ.

თომას პეინის „სალი აზრი“ პოლიტიკური აზროვნების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ტექსტია. ის დღესაც არ კარგავს აქტუალობას, რადგან მასში დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ფუძემდებლური პრინციპებია ჩამოყალიბებული. პეინი ძალზე ნათლად და დამაჯერებლად გვიჩვენებს, თუ რა უპირატესობა აქვს პიროვნულ და სახელმწიფოებრივ დამოუკიდებლობას. იგი ევროპული განმანათლებლობის საღ პოზიციებზე დგას და ფიქრობს, რომ ადამიანის შინაგანი ბუნებისათვის უცხოა ყოველგვარი ბატონი, ზეცის შემოქმედის გარდა. ადამიანის ღირსეული არსებობა მის თავისუფალ არჩევანზე უნდა იყოს

დაფუძნებული. სწორედ ეს უზრუნველყოფს საზოგადო კეთილდღეობას, რაც ნებისმიერი სალად მოაზროვნე პიროვნებისა და ხალხის სანუკვარი მიზანია.

მართალია, პეინი თავის პამფლეტში ამერიკის დამოუკიდებლობის შესახებ საუბრობს, მაგრამ მას მხედველობაში საერთო საკაცობრიო პოლიტიკა აქვს. სწორედ ამის დასტურია მისივე სიტყვები: *ამერიკის საკითხი, ფართო გაგებით, მთელი კაცობრიობის საკითხიცაა*. ყოველი სახელმწიფო მთელი კაცობრიობის ბუნებრივი უფლებებისადმი პატივისცემის ლოგიკას უნდა ემორჩილებოდეს, რაც სხვადასხვა სახელმწიფოთა მშვიდობიან თანაარსებობას გულისხმობს. ცეცხლითა და მახვილით ქვეყნების გაუდაბურება ამგვარ ლოგიკას სწორედ რომ ეწინააღმდეგება. ამიტომ თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის ფუძემდებლური პრინციპების ერთგულება ამგვარი ლოგიკის დაცვასა და მჩაგვრელი სახელმწიფოებისა და ხალხების შეურიგებელ კრიტიკას მოითხოვს! თომას პეინის „სალი აზრი“ ამგვარი კრიტიკის თვალსაჩინო ნიმუშია.

თომას პეინის „სალი აზრი“ ყალბი შემრიგებლური პოლიტიკის წინააღმდეგაცაა მიმართული. შეიძლება ითქვას, რომ ეს ნაშრომი დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის თანმიმდევრულ და პრაგმატულ ხედვას გვთავაზობს. ის „შერიგების დოქტრინის“ მომხრეთა ე.წ. არგუმენტების უსაფუძვლობასა და მყიფე ხასიათს აჩვენებს. ხშირად ისე ხდება, რომ ჩაგრულები თავიანთი ხსნის ერთადერთ გამოსავალს ისევ მჩაგვრელებთან შერიგებაში ხედავენ. აი, აქ, ისინი, პეინის სამართლიანი შენიშვნის თანახმად, მტკიცედ ცდენ-

ბიან („შერიგება და დაღუპვა ერთმანეთის ტოლფასია“). შერიგება, ასეთ შემთხვევაში, ისევ მჩაგვრელთა ნისქვილზე ასხამს წყალს. ის ვერ უზრუნველყოფს ჩაგრულთა მომავალ ბედნიერებას, მეტიც, წარმოშობს აუნაზღაურებელ მატერიალურ და სულიერ ზარალსა თუ დანაკარგს. აქედან გამომდინარე, პეინი ისევ სალი აზრის პრინციპებზე დაბრუნებას გვთავაზობს, რაც შეურიგებელი პოლიტიკის ეფექტურ და რაციონალურ განხორციელებას გულისხმობს.

სწორედ ამის გამო დავისახეთ მიზნად ამ შესანიშნავი ნაშრომის წინამდებარე თარგმანის წარდგენა ქართველი მკითხველის წინაშე. ამიერიდან შესაძლებლობა გვაქვს, მშობლიურ ენაზე გავეცნოთ „სალი აზრის“ ავტორის მაღალ საკაცობრიო იდეალებს.

* * *

ცნობილია, რომ გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევით ინსტიტუტში უკვე რამდენიმე წელია, რაც ინტენსიური მუშაობა მიმდინარეობს ფილოსოფიის, სოციოლოგიისა და პოლიტიკური მეცნიერებების კლასიკური და თანამედროვე ტექსტების თარგმანის, შესწავლისა და ანალიზის კუთხით. უკვე გამოიცა კიდევ არაერთი მნიშვნელოვანი მონოგრაფია, სამეცნიერო კრებული თუ თარგმანი. წინამდებარე გამოცემას თანახლავს ამავე ინსტიტუტის მიერ ბოლო წლების განმავლობაში გამოქვეყნებული მნიშვნელოვანი სამეცნიერო სერიებისა და ცალკეულ გამოცემათა ნუსხა.

„სალი აზრის“ წინამდებარე გამოცემა განხორციელდა საქართველოში ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩოს წიგნების თარგმანის პროგრამის ფინანსური მხარდაჭერით; მას თან ახლავს მთარგმნელის საინტერესო სტატია თომას პეინის პიროვნებისა და შემოქმედების შესახებ, ასევე, შენიშვნები და კომენტარები, რაც ქართველ მკითხველს ამ თხზულების ადეკვატურად გასაგებად დაეხმარება.

იმედი გვაქვს, რომ თომას პეინის ნაშრომი „სალი აზრი“ მიიპყრობს ქართველი მკითხველის ყურადღებას. ის ხომ დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისთვის მებრძოლი პიროვნებებისა და ხალხებისთვის შექმნა მისმა ავტორმა!

თენგიზ ირემაძე

*გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის
ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა
კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი*

ქ. თბილისი, 25 იანვარი, 2012 წელი

**თომას პეინი –
თავისუფლებისა და
დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი**

თომას პეინი დაიბადა 1737 წლის 29 იანვარს ქ. თეთფორდში, ნორფოლკის საგრაფოში, ინგლისში.* მამამისი, ჯოზეფ პეინი, აღმსარებლობით კვაკერი იყო, ხოლო დედა – ფრენსის პეინი – ანგლიკანი. 1744-1749 წლებში პეინი თეთფორდის საშუალო სკოლაში სწავლობდა. ცამეტი წლის ასაკში მან შეწყვიტა სწავლა და შეეგრძადა დაუდგა მამას, რომელიც კორსეტებს ამზადებდა. თუმცა, ეს საქმიანობა მომაბეზრებელი აღმოჩნდა მისთვის: 1759 წლამდე პეინმა ორჯერ სცადა მეზღვაურობა. 1759 წელს იგი ინგლისში დაბრუნდა. ქ. სენდვიჩში, კენტის საგრაფოში, მან მამამისის საქმიანობა გააგრძელა. იმავე წელს პეინი დაქორწინდა მერი ლამბერტზე, თუმცა ქორწინება ტრაგიკული აღმოჩნდა: პეინის მეუღლე მშობიარობისას დაიღუპა ბავშვთან ერთად.

1760-იანი წლების დასაწყისში პეინი გადასახადების ამკრეფად მუშაობდა. 1765 წელს

* პეინის ბიოგრაფიის გადმოცემისას ვისარგებლე შემდეგი წყაროებით: Thomas Paine, *Rights of Man. Common Sense and Other Political Writings*, edited with an introduction and notes by Mark Philp, Oxford, Oxford University Press, 1998, pp. vii-xv; J. Fruchtman Jr., *The Political Philosophy of Thomas Paine*, Baltimore, The John Hopkins University Press, 2009, pp. 15-27.

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა
კვლევითი ინსტიტუტის
რჩეული ნაშრომებისა და გამოცემების ნუსხა

I. სამეცნიერო სერია „ფილოსოფია, სოციოლოგია, მედიის თეორია“:

- ტ. 1: ნიცშე საქართველოში. ეძღვნება თამაზ ბუაჩიძის ნათელ ხსოვნას, რედაქტორ-შემდგენი: თენგიზ ირემაძე, გამომცემლობა „არხე“, თბილისი, 2007, 246 გვ.
- ტ. 2: ფილოსოფია – დიალექტიკა – ლოგიკა. სავლე წერეთლის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო კრებული, რედაქტორ-შემდგენელი: ლალი ზაქარაძე და თენგიზ ირემაძე, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2008, 200 გვ.
- ტ. 3: სიცოცხლის ფილოსოფია. პრობლემები და პერსპექტივები, რედაქტორ-შემდგენელი: ლალი ზაქარაძე და მიხეილ გოგატიშვილი, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2009, 88 გვ.
- ტ. 4: ლალი ანთიძე: ნიკოლოზ ლოსკის ინტუიტივიზმი, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 244 გვ.
- ტ. 5: **Philosophy in Global Change. Jubilee volume dedicated to the 65th anniversary of Burkhard Mojsisch.** Edited by Tengiz Iremadze in collaboration with Helmut Schneider and Klaus J. Schmidt, Tbilisi 2011, 436 pp.

II. სამეცნიერო სერია „ფილოსოფია და სოციოლოგია დღეს“:

თენგიზ ირემაძე: ვალტერ ბენიამინი. ცხოვრება, მოღვაწეობა, აქტუალობა, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2008, 108 გვ.

Tengiz Iremadze: Der Aletheiologische Realismus. Schalwa Nuzubidse und seine neuen Denkansätze, „Nekeri“, Tbilissi, 2008, 117 S.

ბურკჰარდ მოიზიში: ჰუმანიზმის ეპისტემოლოგია, ინგლისურიდან ქართულად თარგმნა გიორგი ბარამიძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2009, 90 გვ.

ჰელმუტ შნაიდერი: ფილოსოფიური გეოგრაფია, გერმანულიდან ქართულად თარგმნა გიორგი თავაძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 120 გვ.

უდო რაინჰოლდ იეკი: განაზრებანი ქართული ფილოსოფიის შესახებ, გერმანულ და ქართულ ენებზე, გერმანულიდან ქართულად თარგმნა ლალი ზაქარაძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 88 გვ.

ჰელმუტ შნაიდერი, ლალი ზაქარაძე, გიორგი თავაძე, დოდო ლაბუჩიძე, თენგიზ ირემაძე: რა არის თავისუფლება? დიდი მოაზროვნეები თავისუფლების არსის შესახებ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 144 გვ.

გრიგოლ რობაქიძე და თანამედროვე აზროვნება, რედაქტორ-შემდგენლები: მამუკა თავხელიძე, თენგიზ ირემაძე, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2011, 144 გვ.

ევროპული პასუხისმგებლობა. მერაბ მამარდაშვილის დაბადებიდან 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები (14 დეკემბერი, 2010 წელი, თბილისი), რედაქტორ-შემდგენელი და წინათქმის ავტორი თ. ირემაძე, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2011, 224 გვ.

**III. სამეცნიერო-მთარგმნელობითი სერია
„ფილოსოფია-სოციოლოგიის კლასიკური და
თანამედროვე ტექსტები. თარგმანები“:**

ნიკლას ლუმანი: საზოგადოებრივი კომუნიკაციის სისტემის ცვლილებანი და მასობრივი მედია, გერმანულიდან თარგმნა დევი დუმბაძემ, გამომცემლობა „არხე“, თბილისი, 2007, 37 გვ.

ანრი ბერგსონი: ცნობიერება და სიცოცხლე, ფრანგულიდან თარგმნა დოდო ლაბუჩიძე-ხოფერიამ, გამომცემლობა „არხე“, თბილისი, 2007, 44 გვ.

კარლ შმიტი: ხმელეთი და ზღვა. მსოფლიო-ისტორიული განაზრება, გერმანულიდან თარგმნა გიორგი თავაძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 180 გვ.

**IV. ფრიდრიხ ნიცშეს რჩეული თხზულებები
ქართულ ენაზე
(აკადემიურ-კრიტიკული გამოცემა):**

ტ. 1: **ფრიდრიხ ნიცშე:** *Ecce homo*. როგორ ხდება ადამიანი ის, რაც ის არის, გერმანულიდან თარგმნა, შენიშენები და გამოკვლევა დაურთო გიორგი თავაძემ, ტომის რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2011, 248 გვ.

გამოსაცემად მზადაა:

ტ. 2: **ფრიდრიხ ნიცშე:** კერპების მწუხრი, გერმანულიდან თარგმნა გიორგი თავაძემ, ტომის რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე.

V. ინსტიტუტის ცალკეული გამოცემები:

ალექსის დე ტოკვილი: დემოკრატია ამერიკაში, ფრანგულიდან თარგმნა დოდო ლაბუჩიძე-ხოფერიამ, წინათქმა დაურთო თენგიზ ირემაძემ, სამეცნიერო რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, გიორგი თავაძე, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2011, 592 გვ.

ლეო შტრაუსი: რა არის პოლიტიკური ფილოსოფია? ინგლისურიდან თარგმნა და წინასიტყვაობა დაურთო გიორგი ხუროშვილმა, გამომცემლობა „საუნჯე“, რედაქტორები: მიხეილ გოგატიშვილი, გიორგი ბარამიძე, თენგიზ ირემაძე, თბილისი, 2011, 130 გვ.

თომას პეინი: სალი აზრი, ინგლისურიდან თარგმნა გიორგი თავაძემ, წინათქმა დაურთო თენგიზ ირემაძემ, სამეცნიერო რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, დოდო ლაბუჩიძე-ხოფერიამ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2012, 146 გვ.